KÖNYVJELZŐ
Az ÚJ SZÓ melléklete

4. évfolyam 5. szám 2005. május 26.

Nem szavaztam

Nem szavaztam, de most már késő. Igaz, csak a világhálón kísérleteztem, de miután harmadik próbálkozásom is kudarcba fulladt a pontkukachún, megsértődtem, kikecmeregtem a hálóból, bezártam ajtót, ablakot, úgy döntöttem, nélkülem is összeáll a lista. Egy icipici vokson mégsem múlhat a könyvek sorsa. Külön szeretettel gondoltam Varró Dánielre, aki beválogatta bibliámat, az *Iskola a határon*t, örültem imádatom másik, egykori tárgyának, *A Pál utcai fiúk*nak, amit már rég nem vettem elő, de amikor itt volt az ideje, a családi legenda szerint tizenhétszer olvastam el, mind a tizenhétszer el- és megsiratva Nemecsek Ernőt, a kis szőkét. Ha az elektronika csodája nem vigyorog csúfondárosan a képembe a képernyőn keresztül, minden bizonnyal az *Iskola* kap egy szavazattal többet. Ami persze vagy sajnos nem jelenti azt, hogy följebb kerül a listán – nem szólva arról, hogy még ez sem szavatolja, olyanok is elolvassák, akik teszem azt a *Réztábla a kapu alatt*ot vagy a mostanság divatos Wass Albert-művek valamelyikét jelölték. Ha a másik oldalról nézem a dolgot, lehet, hogy ezek után nekem lenne kutya kötelességem elolvasni az említett műveket.

Azon is gondolkodtam, vajon miért is szervezték ezt az össznépi szavazósdit. Azért-e, hogy kiderüljön, olvas-e a magyar nép (az egységes, mind a határon belülre szorult, mind a határokon kívülre rekedt), az ország olvas-e, a fiatalok, az öregek, az írók, az olvasók, a fiúk a bányában csak dolgoznak-e vagy ha a felszínre jönnek, kezükbe veszik-e a könyvet, a nagy könyvet vagy a kicsikét, a zsebkönyvet, hogy nagyanyó és nagyapó esténként Grimm-mesével altatja-e unokáját, netán megnyomja a távirányító kapcsológombját, mert anno már ő is a tévémacival tért nyugovóra, a kiadók sugallták-e, kiderüljön, melyik könyv piacra dobása igazán jó biznisz? Vagy egyszerűen csak azért, mert az angolok is szavaztak? Vagy mivel manapság mindenről szavazunk, embereket szavaznak ki és be különböző, valóságot utánzó show-műsorokba, melyeknek a valósághoz ugyan semmi közük, de így kaptuk készen, a kereskedelmi adóktól importáltuk, bizonygatván Darwin elméletét, honnan is származunk.

Egy dolognak tiszta szívből örülök, mégpedig annak, hogy nem azokat a frissen faragott sztárokat faggatták arról, mi a kedvenc olvasmányuk, akikről még a képernyőn keresztül is átsugárzik, szívesebben olvassák a pénzt, mint akár egy ponyvát. Tulajdonképpen az sem utolsó dolog, hogy legalább a közszolgálati és fő műsoridőben, no meg híradó előtt, után, két film között nem a saját adásait reklámozta, hanem a könyveket. Ami azért a műsor struktúrájának ismeretében, az elkereskedelmiesedés szellemének érzékelésében kellemes meglepetés.

Ma még nem tudom, melyik könyv, melyik író viszi el a pálmát, az eredményhirdetés után lehajtott fejjel, szégyenkezve kell-e járnom, mivel mondjuk az első tíz között nincs egyik favoritom sem, vagy csupa olyan regény van, amelyeket idő, kedv híján, egyéb fontos és sürgős teendőkre való hivatkozással a majd ha nyugdíjas leszek kategóriába soroltam, annak mindenesetre örülnék, ha egyre gyakrabban lenne beszéd és vita tárgya a könyv (mint olyan, mondaná egykori osztályfőnököm), és egyre kevesebb szó esnék csetelésről, Győzike családi gondjairól, életmódjáról. S ha a mit főzzünk ma típusú műsorok sorában egyszer csak fölbukkanna a mit olvassunk ma vagy legalább az adott hónapban, hogy ne csak show, hanem valóság legyen, halottaiból föltámadjon az egy hónap, egy könyv „mozgalom", amelyet vagy húsz évvel ezelőtt álmodott meg és valósított meg Koncsol László.

Grendel Ágota

FOLYÓIRATAINK

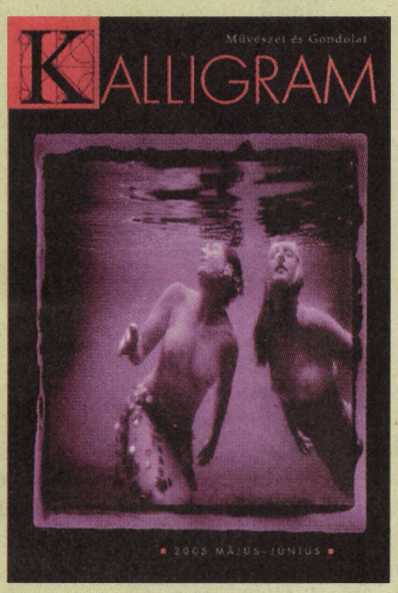

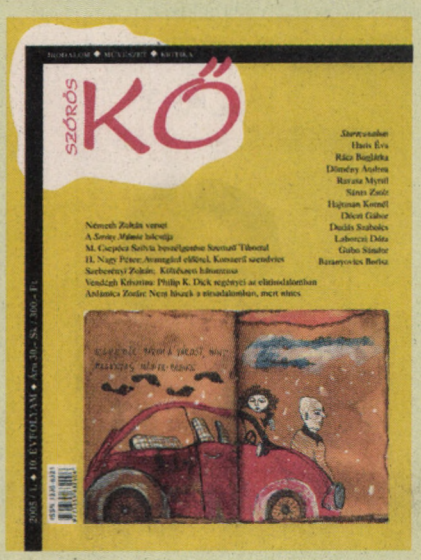

A HÓNAP VERSE

Erózió

(Mi volt kevés? Markomban a jég?
A koldulva integető öröm?
Torkomban a késélnyi zápor?
Az odadobott, üzött „köszönöm"?

Tíz ujjam bénult, tehetetlen,
pedig rohannék föl, mint utolsó,
vasárnapokra éhes telhetetlen,
rohannék...)

*

Ugye nevetséges? Még az írásjelek is szelet hoznak, átkozva vágyat, embert és utcát, tanúit a nyűtt hétköznapoknak, hol a titokzatos is mindig véges. Meddig lehet ezt türelemmel? Semeddig. Mocskos pocsolyát látsz, ha belehajolsz a szerelembe. Karomat hiába nyújtom eléd könnyes-tisztán a végtelenbe, fülsiketítően tombol a pára. Kergetős fajta, de te ne félj! Belezuhant egy holt verembe. Veszett magánéjszakámba.

Az érzés. Az talán érthető. Vagy az sem? A percet hogy szilaj lélek-léttel mértem? Hogyne, az ember is másolat. Gyűjts össze mindent, ami nem játék, gyűjtsd, ami nem kockázat, s nem poros, krizantémmal ringó szemérem! Így talán összeáll majd a tabló, nagy utat jártunk, megérdemeltük, hogy ebben a meredek-mélyben, a láthatárig is tovább éljünk. Szegetlen még a testünk.

*

(...akár egy halom hasított mag,
zizeg a borostás hiány,
szorítja, nyomja, összefogja
„egyik dolog a másikát,
s így mindenik determinált.
Csak ami nincs, annak van bokra,
csak ami lesz, az a virág;
ami van, széthull darabokra",
szomjas fa oson az ég homlokán.)

Csepécz Szilvia
(1965. V. 19.)
Párkány

ÚJ KÖNYVEINK

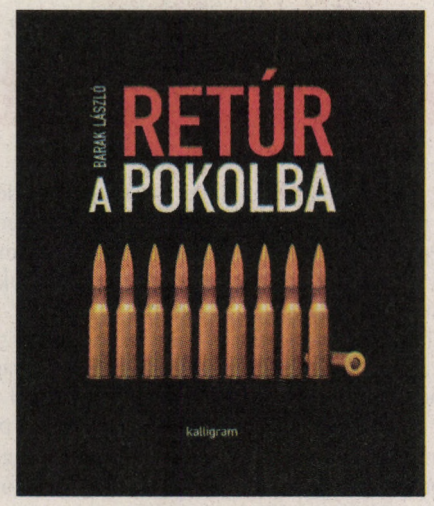

Barak László
Retúr a pokolba
Kalligram

A szerző legújabb verseskötete egy sajátos „gengszterballada", melyben a költő a trágárság és a deviancia nyelvén szól e máig tabuként kezelt témáról, hitelesen jelenítve meg e bűnös világ mélységeit és tragikumát.
Kötve, 64 old., 16,4x19 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Csáky Károly
Hagyományőrző és változó települések
KT Könyv- és Lapkiadó

A Felvidék művelődéstörténeti enciklopédiája sorozat 5. kötete a helytörténész költő szerzőnek a néprajz és a honismeret körébe tartozó tanulmányait, dolgozatait adja közre öt fejezetben (Kis falunéprajz; Hiedelemvilágunk hagyományozódása és kopása; Társadalmi kapcsolatok, felekezeti és nemzetiségi változások; Szakrális hagyományaink, emlékeink; A legtipikusabb ünnepi szokások szívóssága és változása).
Kötve, 304 old., 15,7x21,5 cm
bolti ára: 370 Sk

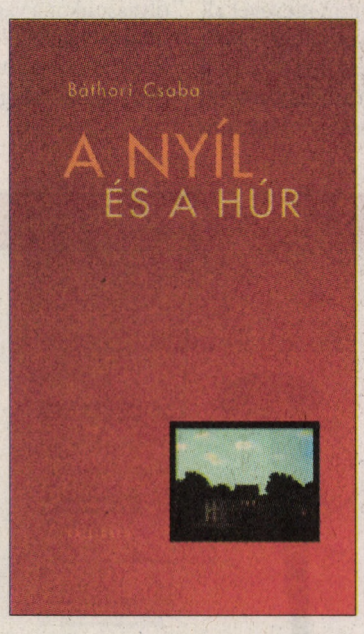

Báthori Csaba
A nyíl és a húr
Kalligram

Összegyűjtött kritikák és esszék, melyek sajátosan tájékozódó és tájékoztató ujjmutatásaikkal bizonyítják, hogy a szerző nem csak a műfordítás és a költészet területén nyújt értékeset.
Kötve, 400 old., 11x18 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 195 Sk**

Füzi László
Maszkok, terek...
Kalligram

A friss Tiszatáj-díjas szerző erős asszociációkat felmutató esszéiben a gyermekkor emlékei, személyes élmények, a szellemi nevelődés és a meghatározó olvasmányok tapasztalatai kapcsolódnak egymáshoz, s teremtenek egységes egészet.
Kötve, 216 old., 11x18,5 cm
bolti ár: 210 Sk **kedvezménnyel: 180 Sk**

Új könyveink

Kopócs Tibor
Képviselők
KT Könyv- és Lapkiadó

A *113 kortárs arcképe* alcímű színes album a festőművész sajátos arcképcsarnoka, olyan emberi táj, melynek főszereplői a szlovákiai magyarság ismert költői, írói, publicistái, művészei, közéleti személyiségei. A portréalanyoktól származó ajánlásokkal, szövegidézetekkel.

Kötve, 200 old., 21,5x30,2 cm
bolti ára: 650 Sk

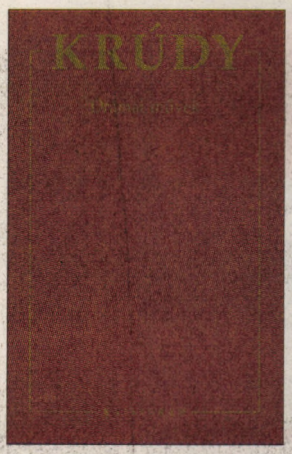

Krúdy Gyula
Összegyűjtött művei 2.
Kalligram

A mintegy ötven kötetre becsülhető életműkiadás második kötete Krúdy összes fellelhető drámai munkáját – egy- és többfelvonásos színműveit, színházi előadásra szánt jeleneteit is – tartalmazza, valamint a legismertebb és bemutatott darabok mellett az előadásra nem került egyfelvonásosakat és dramoletteket. Jegyzetekkel.

Kötve, 352 old., 14x20,4 cm
bolti ár: 320 Sk **kedvezménnyel: 290 Sk**

Petőcz András
Európa rádió
Kalligram

Finom iróniával átszőtt lírai utazás Európában, ahol az autórádióban mindig más-más nyelven szólal meg ugyanaz. „Szeretném végre belakni nagyra nőtt országomat. Szeretném hinni, hogy hazámmal együtt ismét nagy lehetek. Ez a könyv, talán, erről is szól." – ajánlja Petőcz András legújabb verseskötetét.

Kötve, 136 old., 11x18,5 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 180 Sk**

Kibédi Varga Áron
Két év, három ország
Kalligram

Két korábbi kötetéhez hasonlóan (*Amszterdami krónika 1999*; *És felébred, aminek neve van*) a költő irodalomtörténésznek ez is a Magyarország, Hollandia és Franciaország életterében szerzett tapasztalatait adja közre; a könyvben a 2003–2004 között született naplójegyzetei, művészettel, irodalommal és vallással kapcsolatos élményei olvashatók.

Kötve, 104 old., 11,3x18 cm
bolti ár: 190 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

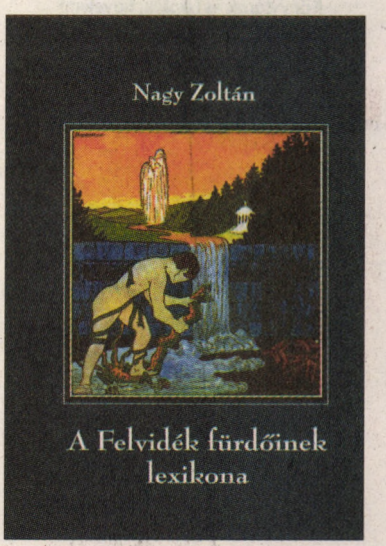

Nagy Zoltán
A Felvidék fürdőinek lexikona
KT Könyv- és Lapkiadó

A kötet a mai szlovákiai területek leghíresebb üdülő- és gyógyhelyeit mutatja be számos korabeli színes és fekete-fehér fénykép kíséretében. A könyv több mint hatvan fürdőt, hévízforrást vagy ásványvízkútfőt taglal ábécérendben, de ezeken kívül a kulturális értékek iránt érdeklődők kíváncsiságát is kielégíti.

Kötve, 160 old., 15,7x21,5 cm
bolti ára: 260 Sk

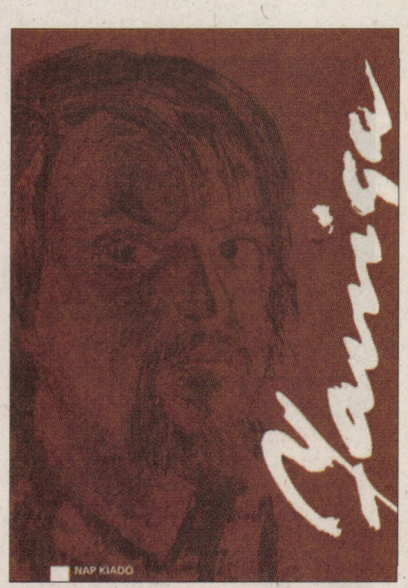

Pogány Gábor—Bodnár Gyula
Janiga
Nap Kiadó

A teljes színes nyomású reprezentatív képzőművészeti album az ismert festőművész immár beteljesedett életművét mutatja be. A festményeket Méry Gábor fényképezte, a bevezető tanulmány és a képválogatás Pogány Gábor munkája. A könyvhöz csatolt Janiga József-verseket, valamint a szerző egyes kiállításainak sajtóvisszhangját Bodnár Gyula válogatta.

Fűzve, 80 old., 21x29,6 cm
bolti ár: 390 Sk **kedvezménnyel: 350 Sk**

Új könyveink

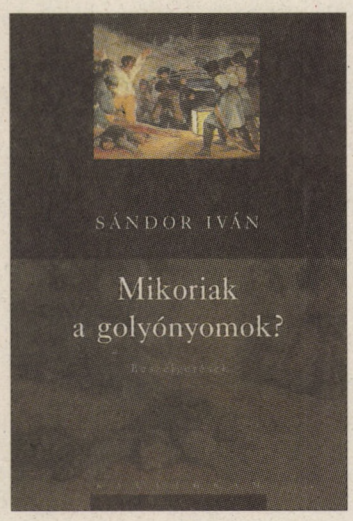

Sándor Iván
Mikoriak a golyónyomok?
Kalligram
A kiadó a Kossuth-díjas író huszonkét beszélgetését nyújtja át az olvasónak, történelemről, kultúráról, irodalomról, az ezredforduló színházáról, korszaknaplóról, politikáról, a rendszerváltozásról, az ezredforduló regényeiről és az esszé eretnekségéről.
Kötve, 128 old., 13,5x19,7 cm
bolti ár: 230 Sk **kedvezménnyel: 200 Sk**

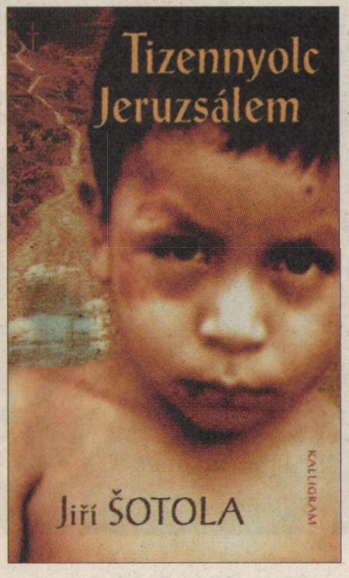

Šotola, Jiří
Tizennyolc Jeruzsálem
Kalligram
A középkor egyik legellentmondásosabb eseményének, a gyermekek keresztes hadjáratának sajátos története. A középpontban egy francia falu, Florenne gyerekei állnak, akik közül tizennyolcan Jeruzsálem felszabadítására indulnak. A regény Zádor Margit fordításában jelenik meg.
Kötve, 264 old., 11x18,5 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 195 Sk**

Szilágyi Zsófia
A féllábú ólomkatona
Kalligram
A szerző kötetének írásai a hiba, a novellaciklus és a regény témája köré szerveződnek. A tanulmányokban kortárs alkotók mellett klasszikusokat (Mikszáth, Kosztolányi) is vizsgál.
Kötve, 328 old., 13x20 cm
bolti ár: 210 Sk **kedvezménnyel: 190 Sk**

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árukon megrendelhetők.
1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).
Könyvtárak és iskolák, figyelem!
1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

Szerző(k) és cím(ek):

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve:

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám:

Telefon:

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D
P. O. Box 223 810 00
Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

Nyerteseink, új feladvány

Áprilisi kérdésünkre harmincnyolc helyes megfejtés érkezett (a beküldendő válasz: Márai Sándor volt). A sorsolással megállapított három szerencsés levélíró: **Képes András** Rimaszombatból (nyereménye: Mészáros Károly: Hétmérföldes csizma nélkül, a Nap Kiadó ajándéka), **Szabó Mária** Gútáról (nyereménye: Csáky Károly Irodalmi kapcsolatok I., a Lilium Aurum ajándéka) és **Pék Éva** Vízkeletről (nyereménye: Kozsár Zsuzsanna: Harminchárom apokrif, a Nap Kiadó ajándéka). A különösen sok megfejtésre való tekintettel további három megfejtőnek is könyvet küldünk; **Terebesi Irén**nek Királyhelmecre (Hodossy Gyula: Fátyla jókedvemnek, a Lilium Aurum ajándéka), **Varga Andreá**nak Komáromba (Bödők Zsigmond: Látványos égi jelenségek 2005–2006, a Nap Kiadó ajándéka) és **Vincze Olgá**nak Szencre (Sándor János: Kolon. Egy falu a Zoboralján, a Lilium Aurum ajándéka). Ajándék könyvet kap továbbá a kisiskolás gyermekei nevében levelet író **Narancsik Erika** Nagybalogról, neki Kovács Magda Titokzatos tücsökzene című könyvét küldjük (a Méry Ratio ajándéka). Áprilisi feladványunk beküldője, **Méry Júlia** a Helikon és a Nap Kiadó közös kiadványát, Bödők Zsigmond Nobel-díjas magyarok c. könyvét kapja, a Könyvről könyvre rovatba véleményét megíró **Kurucz Mária**nak ugyanezt a kötetet, **Oros László**nak pedig az általa kértet (Szászi Zoltán: Forgácsok; a Plectrum ajándéka).

Nyerteseinknek gratulálunk, s persze minden játékos kedvű olvasónkat a következő fordulóban való részvételre buzdítjuk. (Annál is inkább, mert a következő megfejtők közt a kiadók jóvoltából a legfrissebb újdonságok kerülnek kisorsolásra.)

Ezúttal ismét egy nevet kell beküldeni (a feladvány beküldője ismét Méry Júlia nagymagyari olvasónk), a beküldés határideje: június 10, péntek. Kérdésünk: **Ki az a József Attila-díjas író, aki 2005. június 8-án ünnepli 75. születésnapját?** Könnyítésül álljon itt néhány a főbb művei közül: Vajúdó parasztvilág, Ívnak a csukák, Káderezés a (zseb)-Parnasszuson, Téli áradás. Természetesen továbbra is várjuk a sikerlistáikat. Júniusi mellékletünkben közreadjuk az olvasók szavazatai alapján a Könyvjelzőben szereplő könyvekből felállított sorrendet. A szavazatok beküldői közt értékes könyveket sorsolunk ki.

Van valami a vérben

Azon természetesen nincs mit csodálkozni, hogy egy a vér kultúrtörténetéről szóló munkában elő sem fordul Ady Endre neve, hiszen egy német szerzőtől nem feltétlenül várható el, hogy ismerje a *Vér és arany* költőjét. Az viszont már elgondolkodtató, hogy ugyanebben a szövegben utalás sincs az utóbbi évtizedek talán leghíresebb ide vonatkozó alkotására, Greg Bear *Blood Music (A vér zenéje)* című regényére. Mielőtt ennek lehetséges okaira kitérnénk, le kell szögeznünk, hogy Gudrun Schury *Éltető nedv* című – egyébként nagyon élvezetes, összességében igen szimpatikus – könyve maximálisan eleget tesz a maga által támasztott igényeknek, impozáns körképet fest a vér – és olykor metaforáinak – karrierjéről. A hézagosság tehát inkább módszertani kérdéseket vet föl, melyekkel a német írónő tisztában van, hiszen az előszóban maga tereli a figyelmet arra, hogy „Egy kultúrtörténeti munka értékelésekor számomra a filológiai hűség, a nyomozói szimat és a gondolkodásbeli szabadság fontosabbnak tűnik, mint több speciális szakterületen mutatott átfogó tudás, adatgyűjtési kényszer vagy a részletekhez való megszállott ragaszkodás." Mindezt elfogadva az alábbi észrevételek nem számon kérő jellegűek kívánnak lenni, inkább a tárgy összetettségéhez szólnak hozzá.

Ha nyomon követjük a kötet szerteágazó tematikáját (a mítoszoktól a vérfanatizmuson át a performanszig), feltűnik egy igen érdekes vakfolt. Itt most ne az olyan jellegű szakmai kívánalmakra gondoljunk, hogy például a testnedvelméletek kapcsán miért nem utal a szerző Földényi F. László *Melankólia*jára (németül is olvasható); vagy a vérfertőzés-tilalom tárgyalásakor miért nem említi meg, hogy az általa hivatkozott Lévi-Strauss nem jelenti a történet végét, hiszen Derrida éppen ebből kiindulva dekonstruálja a természet–kultúra oppozíciót; vagy a genetikai eszmefuttatás közben miért bocsátkozik olyan fejtegetésekbe, melyeket Dawkins bármely könyve megbízhatóbb kontextusban láttatna; illetőleg a véres mesék elemzésekor miért nem nyit horizontot a történetelemek kibillenthetőségére az újraírások alapján stb., stb. Ez a „hiányosság" másban rejlik. Ha egyetlen mondatban kellene összefoglalni, azt mondhatnánk, hogy Gudrun Schury figyelmen kívül hagyja azon alkotások többségét, melyekben nem a vérREL, hanem a vérBEN történik valami. Érdekes módon azonban az utóbbiakból nyerhető lenne egy olyan paradigma, amely tovább árnyalhatná a vér szerepkörét – akár visszamenőlegesen is. És ezen a ponton érdemes utalnunk Greg Bear alapművére.

A vér zenéje – nagyon leegyszerűsítve – arra épül, hogy olyan módosított limfociták támadják meg az emberiséget, melyek értelmes vírusként szaporodnak és terjednek. A fertőzés során ezek a „lények" átépítik a gazdatestet és kommunikálnak vele. A vér tehát önálló életre kel, s a folyamat következtében a szereplők – bizonyos perspektívából tekintve – galaxisokká változnak át. Innen nézve rendkívüli jelentőségre tehet szert a mérettartományok közti különbségekkel való játék, amely számos mű kiindulópontja. Kinek ne jutna eszébe máris a *Fantasztikus utazás* vagy a *Vérbeli hajsza*? Azok a filmek, melyekben az akció részben a vér közegében játszódik. De a véráram önállósodásának, idegenségének ötlete is sok alkotásban tetten érhető: mindenekelőtt *A dolog* című horrorra lehetne utalni. Az ezekhez hasonló példák felől lesz tehát feltűnő, hogy Schury könyve valójában mostohán bánik a peremműfajokkal. Az amúgy is igen gyenge filmes fejezetből például nemcsak az előbb említettek maradnak ki, hanem azok a megoldások is, melyek kilassítással manipulálják a vér fröcscsenését (a *Szamurájok és banditák* című opusban már úgy lövell a vér, mintha mentes lenne a gravitáció hatásától stb.). A vámpírmítosz mellett ezek szerint az *Éltető nedv* írója nagyobb figyelmet szentelhetett volna a népszerű kultúra egyéb vonatkozásainak is, s ez bizonyosan nem vált volna a konstrukció kárára.

Másfelől szintén nem kevésbé izgalmas gondolatmenet volna építhető arra a jelenségre, hogy a '80-as évektől kezdődően egyre több olyan alkotás lát napvilágot, melyben a képlet megfordul: vér nincs, pedig „kellene lennie". Igen, a virtuális terekről és a gépi világokról van szó. Ezekben ugyanis nincs helye az olyan „fölösleges" emberi reakcióknak, mint az oxigéncsere vagy a vérzés. Ki lehetne tehát mutatni, hogy bizonyos médiumok eltörlik vagy figyelembe sem veszik az éltető nedv mítoszait. Ha ez így van, akkor az írónő látásmódjának azonnal megmutatkoznak a határai. Jótékony határok ezek persze, melyeket a dilettantizmus nyílt vállalása tart fönn. A szerző Goethére hivatkozva mondja: „Az *egész* ábrázolása érdekében merte vállalni az egyes részletekben való tévedés kockázatát. Ilyen értelemben dilettáns az alábbi munka is, amelynek a puszta kíváncsiság szolgál igazolásául." Világos. De vajon kizárható-e, hogy minden részletben egy-egy sajátos univerzum tárul fel? Erre a kérdésre éppen *A vér kultúrtörténete* alcímet viselő, részletgazdag könyv alapján lehetne nemmel felelni...

H. Nagy Péter

Schury, Gudrun
Éltető nedv
Kalligram
Fűzve, 232 old.,
11,3x18 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

H. Nagy Péter (1967)
irodalomtörténész,
kritikus, szerkesztő
Érsekújvár

Megrendelhető még:

H. Nagy Péter
Ady-kollázs
Kalligram
Kötve, 248 old.,
12x18 cm
bolti ár: 190 Sk
kedvezménnyel:
169 Sk

H. Nagy Péter
Féregjáratok
Nap Kiadó
Fűzve, 168 old.,
12,6x18,5 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel:
135 Sk

Gudrun Schury (1959)
író, publicista
Bamberg

ÜNNEPI KÖNYVHÉT ÚJ KÖNYVEINK

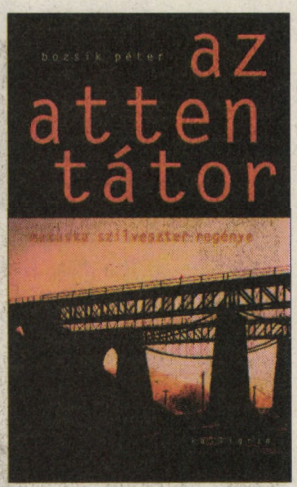

Bozsik Péter
Az attentátor
Kalligram

A *Matuska Szilveszter regénye* alcímű könyvében a magyar történelem eddigi legnagyobb terroristájának, a biatorbágyi rémként elhíresült Matuska Szilvesztert az életrajzát dolgozza fel az író mozaikos szerkesztésű regényében, melyben a dokumentum fikcióvá, a fikció pedig valósággá válik.

Kötve, 288 old., 11x18,5 cm
bolti ára: 240 Sk **kedvezménnyel: 215 Sk**

Csanda Gábor—Duba Gyula összeáll.
Válogatott Irodalmi Szemle
Madách-Posonium

Az *Irodalmi Szemle antológia 1958–2004* alcímű gyűjtemény a folyóirat negyvenhét évfolyamából nyújt áttekintő válogatást. A kötet egyfajta irodalmi olvasókönyv, versekkel, szépprózával, a lap hasábjain megjelent emlékezetes szövegekkel.

Kötve, 344 old., 17x24 cm
bolti ára: 290 Sk

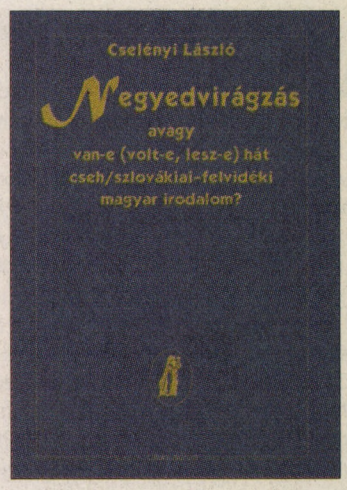

Cselényi László
Negyedvirágzás avagy van-e (volt-e, lesz-e) hát cseh/szlovákiai—felvidéki magyar irodalom?
Lilium Aurum

Cselényi László ismeretterjesztő sorozatának trilógiája immár tetralógiává bővült. Ez az új kötet nem kevesebbet állít, mint azt, hogy felvidéki magyar irodalom volt, van és lesz is, mi több, egyre inkább egyéni, tisztultabb arccal.

Fűzve, 176 old., 14,3x20,5 cm
bolti ára: 209 Sk **kedvezménnyel: 188 Sk**

Bödők Zsigmond
Magyar feltalálók a távközlés történetében
Nap Kiadó

A *Magyar Talentum* könyvsorozat hetedik kötete azokat a feltalálókat mutatja be, akik a hírközlés és a híradástechnika történetében alkottak maradandót. A magyar vonatkozású találmányok műszaki rajzaival, sok fényképpel, eddig nem publikált dokumentumokkal.

Fűzve, 132 old., 14,8x21 cm
bolti ára: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Cselényi László
Danubiana avagy Akik soha nem látták a tengert
Madách-Posonium

A *Cselényi László Munkái* c. sorozat ötödik kötetének tengelyében egyfajta Duna-mítosz áll, amely direkt módon főleg a Danubia Sacra c. terjedelmes verskompozícióban körvonalazódik meg, de ennek a mítosznak a megképződését segítik a kötetben a szerzőnek a Duna-motívumhoz kapcsolható egyéb egykori írásai (főleg az 1965-ös nagy, csallóközi árvízről írt riportjai és a csallóközi táj motívumaihoz kötődő szerelmi lírája) is.

Kötve, 240 old., 14x20 cm
bolti ára: 185 Sk

M. Csepécz Szilvia
Kicsi, kisebb, legkisebb
AB-ART

A BIBIANA-díjas szerző meseregényének hősei a Félbemaradt szobán át veszélyes kalandok során jutnak el a hétköznapokból a Mesék Elfelejtett Birodalmába, hogy Hortenzia számára elhozzák a mosolyvirágokat. Šmídné Horváth Klára illusztrációival.

Kötve, 72 old., 21x30 cm
bolti ára: 240 Sk **kedvezménnyel: 220 Sk**

ÜNNEPI KÖNYVHÉT ÚJ KÖNYVEINK

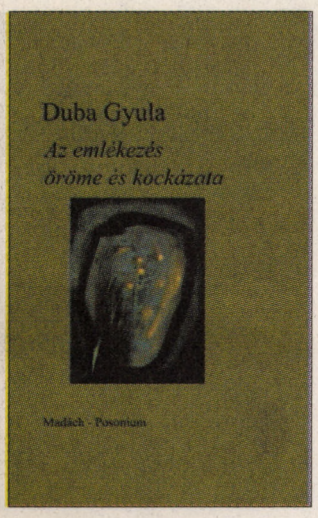

Duba Gyula
Az emlékezés öröme és kockázata
Madách-Posonium

Az elsősorban prózaíróként ismert Duba Gyula új könyve jeles szlovákiai magyar írókról szóló esszéket tartalmaz. Fábry Zoltánról, Peéry Rezsőről, Turczel Lajosról, Ozsvald Árpádról, Cselényi Lászlóról és másokról találunk itt gondolatgazdag írásokat.
Kötve, 332 old., 13x20 cm
bolti ára: 225 Sk

Gál Sándor
Írás és irodalom
AB-ART

Gál Sándor irodalommal, irodalmi élettel foglalkozó publicisztikai írásai egy embert próbáló korszak gondjait, eseményeit, változásait rögzítik nagy odafigyeléssel, drámai erővel és máig ható üzenettel. Az életműsorozat (*Gál Sándor egybegyűjtött művei*) ötödik kötete.
Kötve, 408 old., 15x21 cm
bolti ára: 360 Sk **kedvezménnyel: 320 Sk**

Hajtman Béla
„Már nyugosznak a völgyek"
AB-ART

„A csend. Az írással megtört, az önmagunkra figyelésé, a gyászé, a léleké. Akárhogy is hívom és szólongatom, én még maradok. Aki vagyok. Naplóíró. (...) Mester, köszönöm az ő hetvenegy évét..."
Kötve, 240 old., 15x21 cm
bolti ára: 220 Sk **kedvezménnyel: 200 Sk**

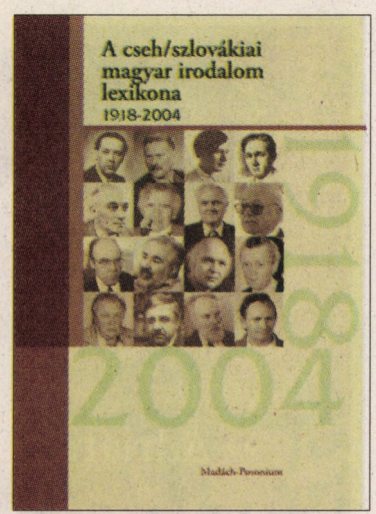

Fónod Zoltán főszerk.
A cseh/szlovákiai magyar irodalom lexikona
1918—2004
Madách-Posonium

A lexikon első kiadása (1997-ből) mintegy ezerötszáz szócikket tartalmazott, az új, átdolgozott és bővített kiadás csaknem százötvennel többet. A kiadást összeállító munkacsoport fiatal tudósokkal bővült, s modernebb, tartalmasabb, komplexebb lexikonnal lepte meg a szakmát és az érdeklődő közönséget.
Kötve, 480 old., 17x24 cm
bolti ára: 420 Sk

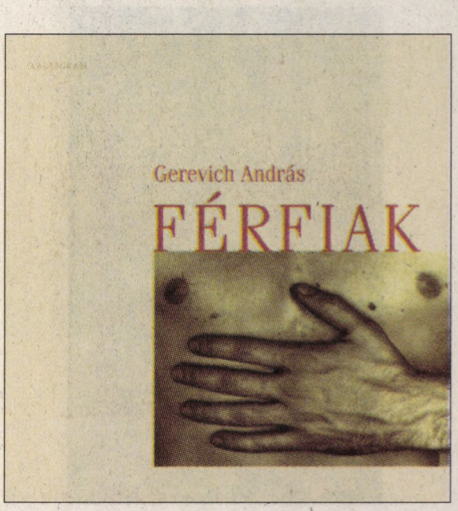

Gerevich András
Férfiak
Kalligram

A fiatal költő második kötete kilépés. Egyfelől a maszkok és szerepek mögül, másrészt a nyilvánosság előtti rejtőzködésből és a konvenciók hazugságaiból. A kötet beszélője természetes büszkeséggel vállalja nemi identitását – az elsők között a magyar költészetben.
Kötve, 128 old., 15x16,2 cm
bolti ára: 180 Sk **kedvezménnyel: 160 Sk**

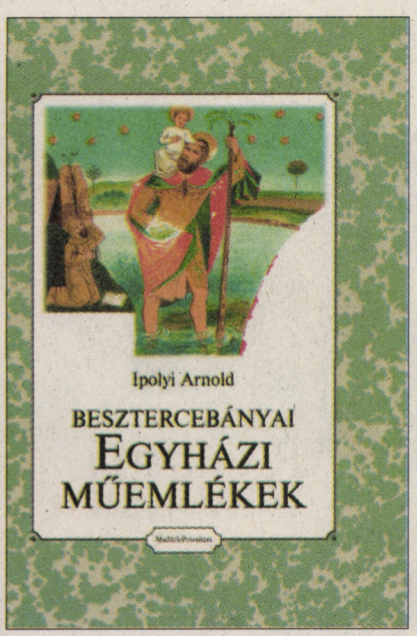

Ipolyi Arnold
Besztercebányai egyházi műemlékek
Madách-Posonium

A gyönyörű kiállítású könyv (számos nagy alakú színes rajzzal és fametszettel) a város egyházi épületeinek, műemlékeinek a részletes, szakmailag feddhetetlen, komplex leírását, valamint akkori rekonstrukciós terveit tartalmazza.
Kötve, 208 old., 17x24 cm
bolti ára: 290 Sk

ÜNNEPI KÖNYVHÉT ÚJ KÖNYVEINK

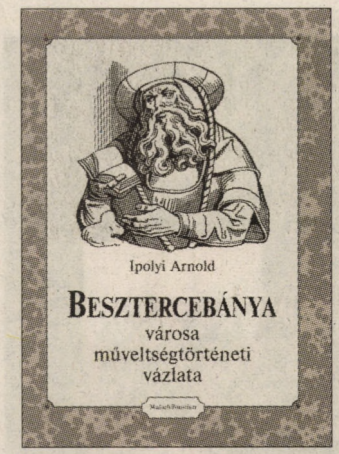

Ipolyi Arnold
Besztercebánya városa műveltségtörténeti vázlata
Madách-Posonium

A magyarországi művészettörténet megteremtőjének egyik alapmunkáját tartja kezében az olvasó. A szerzőnek mint besztercebányai katolikus püspöknek (1871–1885) szabad belépése volt a város levéltáraiba. A rendelkezésére álló anyag lehetővé tette számára Besztercebánya művelődéstörténete szintézisének a megalkotását.

Kötve, 104 old., 17x24 cm
bolti ára: 160 Sk

Kukorelly Endre
Samunadrág
Kalligram

A népszerű svéd gyermekversek látásmódja elevenedik meg a kötetben. A költő önálló versvilágához hasonítja ezt a hagyományt: a hat és háromnegyed évesek komolyságát, báját és szemtelenségét ötvözi sajátos humorával, nyelvi játékosságával. Tettamanti Béla illusztrációival.

Kötve, 56 old., 15,5x21,6 cm
bolti ára: 150 Sk **kedvezménnyel: 130 Sk**

Lacza Tihamér
Séta egy kertben
Madách-Posonium

A kötet portrékat, tanulmányokat, irodalomkritikákat, esszéket, recenziókat, közéleti cikkeket tartalmaz, azaz a kritikus, újságíró, történész és publicista szerző által művelt valamennyi műfajt felsorakoztatja, bőséges válogatást adva így az életműből.

Kötve, 228 old., 13x20 cm
bolti ára: 160 Sk

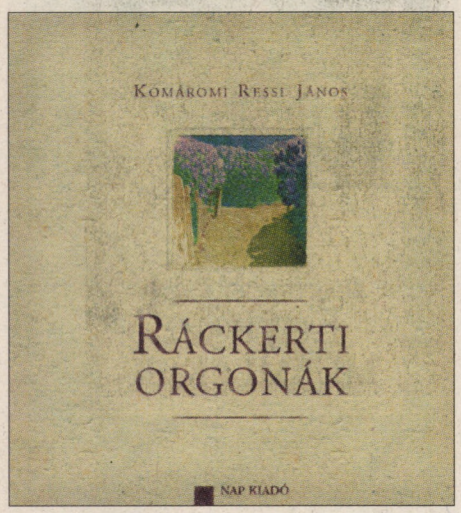

Komáromi Ressl János
Ráckerti orgonák
Nap Kiadó

A szerelmi témájú, történelmi hátterű regény cselekménye a negyvenes évek Komáromjában játszódik. A sodró erejű mű a második világháborús korszakot s benne a szlovákiai magyarok sorsát egy nagy komáromi panorámában láttatja.

Fűzve, 376 old., 16x18,5 cm
bolti ára: 350 Sk **kedvezménnyel: 310 Sk**

Kulcsár Ferenc
Bálám szamara
Lilium Aurum

R. C. esete a világgal – lehetne a verseskönyv alcíme. Mert a Bálám szamara nem más, mint R. C., azaz Kulcsár Ferenc, a kötet „főhőse". Igen, a költő új kötete erről „szól": ki is az a szegény, szerencsétlen szamár, aki 55 évvel ezelőtt meglátta a napvilágot. S mit látott, mit tapasztalt, mit érzett meg Isten szabad ege alatt.

Kötve, 120 old., 15x22,3 cm
bolti ára: 155 Sk **kedvezménnyel: 140 Sk**

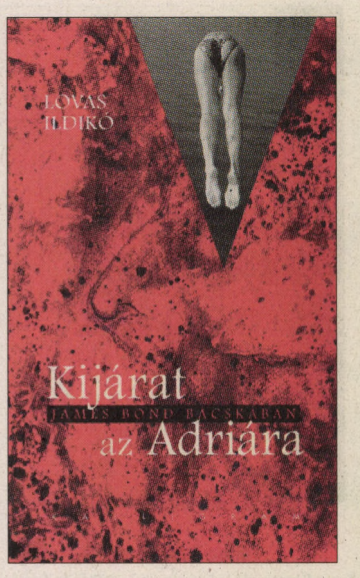

Lovas Ildikó
Kijárat az Adriára
Kalligram

A *James Bond Bácskában* alcímű prózakötet a kilencvenes évek tragikus történelmi-egyéni élményeinek lenyomata. A narrátorok nyomozásai rendre a személyiség belső tájait kutatják, de fontos szerepet kapnak a háborús hátország mindennapjai is.

Kötve, 288 old., 11x18,5 cm
bolti ára: 240 Sk **kedvezménnyel: 215 Sk**

ÜNNEPI KÖNYVHÉT ÚJ KÖNYVEINK

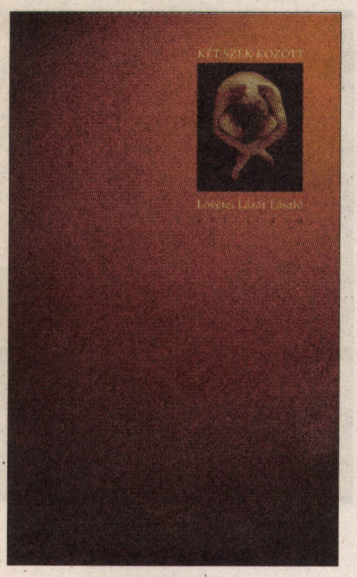

Lövétei Lázár László
Két szék között
Kalligram

Tárgyias hangvételű, fanyar humorú és rezignált versek a testi szenvedésről, a betegségről, az emberi lét esendőségéről.
Kötve, 72 old., 11x18,5 cm
bolti ára: 180 Sk **kedvezménnyel: 160 Sk**

Mizser Attila
Szöktetés egy zsúfolt területre
Kalligram

Egy kiteljesedni nem tudó életvilág epikai feltérképezése. A megidézett lét hétköznapjainak komorságát és hőseinek távlattalan „rész"-életeit, önmagában forgó kétségbeesését finom iróniával és bővérű humorral ellensúlyozza a szerző.
Kötve, 136 old., 11x18,5 cm
bolti ára: 190 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

H. Nagy Péter
Féregjáratok
Nap Kiadó

Az irodalomtörténész kritikus könyv alakban eddig meg nem jelent írásai, többségükben szövegértelmezések. A sokszínű kötet bárhol felüthető, az adott rész féregjárathoz hasonlatosan viselkedik: összeköti a téridő egyébként elérhetetlen tartományait... A *Kaleidoszkóp Könyvek* sorozat 1. darabja.
Fűzve, 168 old., 12,6x18,5 cm
bolti ára: 150 Sk **kedvezménnyel: 135 Sk**

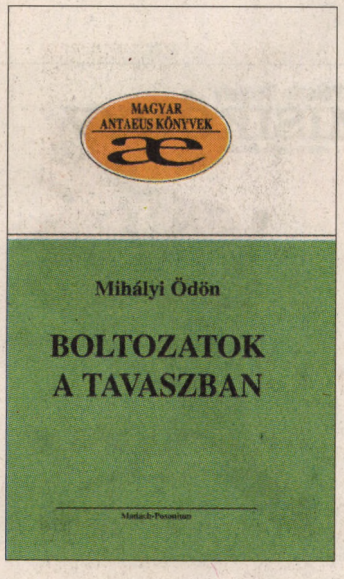

Mihályi Ödön
Boltozatok a tavaszban
Madách-Posonium

A második világháború előtti szlovákiai magyar költői avantgárd jeles alakjának legjobb versei a természetközeli intellektus szerkezetének a hűvös, kicsit melankolikus lírai leírásai. Verseinek tömörsége, melankóliája és a természeti életforma iránti rajongása a mai olvasót is meg tudja szólítani.
Kötve, 104 old., 17x20 cm
bolti ára: 125 Sk

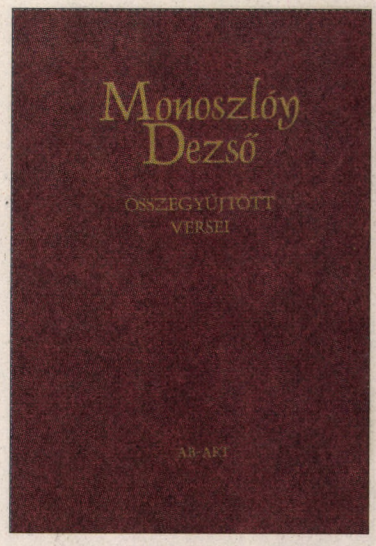

Monoszlóy Dezső
Összegyűjtött versei
AB-ART

Monoszlóy virtuózan bánik a szóval és gondolattal. Formakészsége, nyelvi szemléletessége, gondolati telítettsége mesteri, akár a lírai realizmus hagyományaihoz igazodik, akár ironikus és groteszk parabolákban fejezi ki magát.
Táblás bőrkötés, 672 old., 15x21 cm
bolti ára: 380 Sk **kedvezménnyel: 350 Sk**

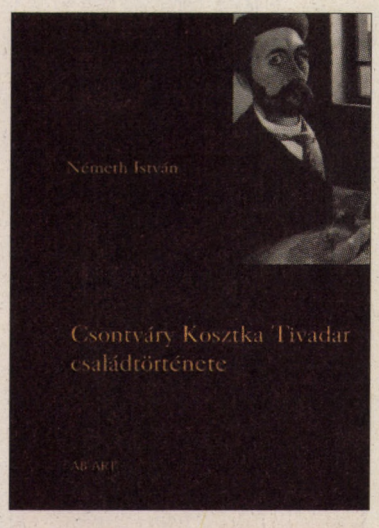

Németh István
Csontváry Kosztka Tivadar családtörténete
AB-ART

Aki foglalkozni kezd Csontváryval, a magyar festészet „szent megszállottjával", ahogy Németh Lajos nevezte, előbb-utóbb megperzselődik, és ugyanolyan megszállott lesz, mint maga a festő. Németh István költő, szerkesztő évtizedek óta gyűjti róla az adatokat, egészen elképesztő részleteket tud Csontváryról és családjáról, de egyre újabbak után kutat. Könyve reményeink szerint értékes adatokkal, szempontokkal segíti az életrajz pontosítását.
Fűzve, 168 old., 15x21 cm
bolti ára: 200 Sk **kedvezménnyel: 190 Sk**

ÜNNEPI KÖNYVHÉT ÚJ KÖNYVEINK

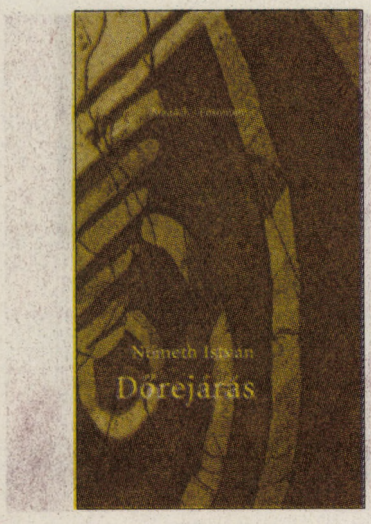

Németh István
Dőrejárás
Madách-Posonium

A kötet a szerző korai s a később írt verseinek a legjavát is tartalmazza. Ezek „szabad ötletek jegyzékének" tűnnek, de az eltelt idő tapasztalataként a költő most már beépíti képei látszólagos logikátlan áradásába a szervező epikumot és rációt is.

Kötve, 76 old., 12x20 cm
bolti ára: 75 Sk

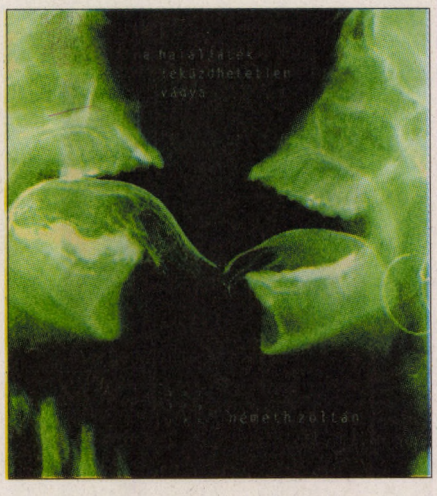

Németh Zoltán
A haláljáték leküzdhetetlen vágya
Kalligram

A költő irodalomtörténész szerkesztő legújabb könyve – alcíme: *Verses halálnapló* – három különböző helyszínen (kórház, szanatórium, a halottak városa: Varanasi) figyeli, hogy a halál árnyékában hogyan értelmeződik újra az ember egyénisége, kapcsolatrendszere.

Kötve, 128 old., 15x16,2 cm
bolti ára: 180 Sk **kedvezménnyel: 160 Sk**

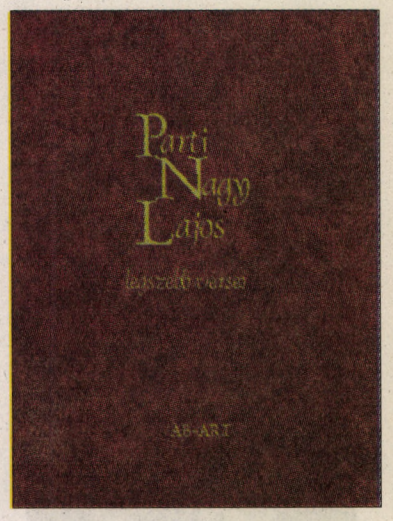

Parti Nagy Lajos
Legszebb versei
AB-ART

Parti Nagy Lajos költészete folytonos, lassú, aprólékos változtatások, önkorrekciók útján alakul; életműve megkerülhetetlen a kortárs irodalomban. Németh Zoltán válogatásában és tanulmányával, Gilányi Zoltán illusztrációival.

Táblás bőrkötés, 144 old., 14x18 cm
bolti ára: 220 Sk **kedvezménnyel: 200 Sk**

Németh Zoltán
A bevégezhetetlen feladat
Nap Kiadó

A szerző legújabb kötete – alcíme: *Bevezetés a „szlovákiai magyar" irodalom olvasásába* – a kortárs szlovákiai magyar irodalom (Tőzsér Árpád, Grendel Lajos, Tóth László, Barak László, Hizsnyai Zoltán, Csehy Zoltán stb.) tárgykörébe igazodó tanulmányokat, értelmezéseket és beszélgetéseket tartalmaz. A *Kaleidoszkóp Könyvek* sorozat 2. darabja.

Fűzve, 232 old., 12,6x18,5 cm
bolti ára: 150 Sk **kedvezménnyel: 135 Sk**

Ozogány Ernő
Dobozba zárt múzsa
Lilium Aurum

A tudomány- és technikatörténettel foglalkozó szerző legújabb művében a felvidéki hang- és képrögzítés történetével foglalkozik a kezdetektől napjainkig, kiemelve a két nagyváros, Pozsony és Kassa szerepét.

Kötve, 108 old., 14,5x24 cm
bolti ára: 219 Sk **kedvezménnyel: 197 Sk**

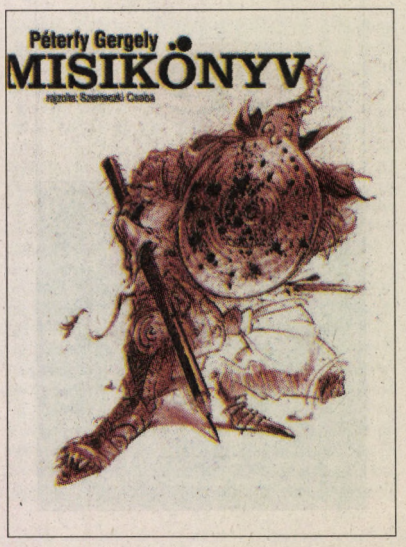

Péterfy Gergely
Misikönyv
Kalligram

Bordombi Misi egy este elindul a budapesti Mária utcából, megismerkedik a Nagy Mihasznával, a Manóval, az Elrontott Lények seregével, a Martalóckapitánnyal, s hihetetlen történeteket él át. Szenteczki Csaba illusztrációival.

Kötve, 96 old., 20x25 cm
bolti ára: 250 Sk **kedvezménnyel: 220 Sk**

ÜNNEPI KÖNYVHÉT ÚJ KÖNYVEINK

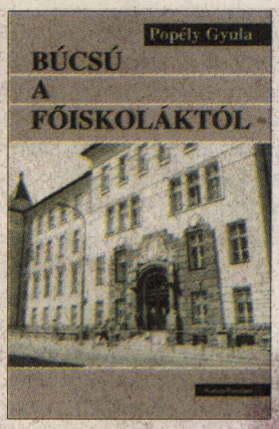

Popély Gyula
Búcsú a főiskoláktól
Madách-Posonium

Az 1918 után újonnan alakult szlovákiai magyar politikai pártok kezdettől fogva elkeseredett harcot folytattak a régi iskolák újranyitásáért, vagy legalább egyetlen magyar főiskola megalapításáért, eredménytelenül. Ezekről az eseményekről, harcokról szól a kötet, mely a csehszlovákiai egyetemi, főiskolai fiatalság gazdasági, nemzetiségi, politikai és szociális helyzetével foglalkozik.

Kötve, 224 old., 13x20 cm
bolti ára: 185 Sk

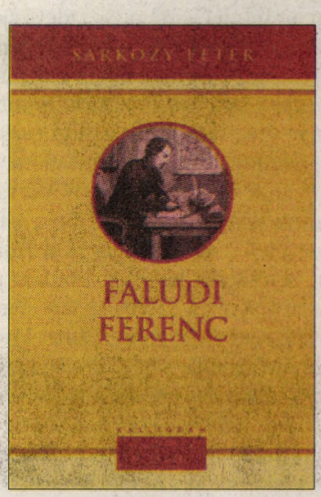

Sárközy Péter
Faludi Ferenc
Kalligram

A *Magyarok emlékezete* sorozat tudományos-népszerűsítő monográfiája a 18. századi magyar irodalom egyik legjelentősebb alakjának életéről, írói munkásságáról szól, bizonyítva, hogy Faludi művei a modern európaiságot képviselték a magyar felvilágosodás hajnalán.

Kötve, 280 old., 12,5x19 cm
bolti ára: 190 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

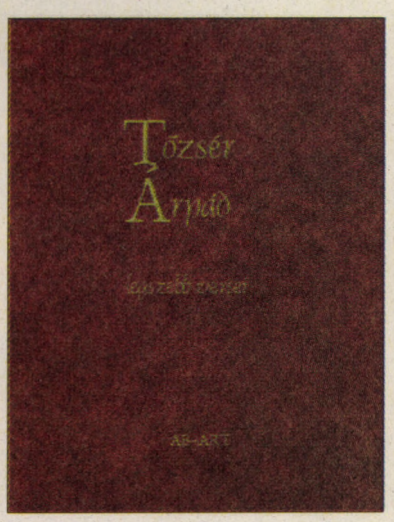

Tőzsér Árpád
Legszebb versei
AB-ART

A Kossuth-díjas Tőzsér Árpád versei koncentrikus körökbe rendeződnek, az egyszer már meghódítottból indul tovább, így teremt-teremtett folyton megújuló versvilágot. Füzi László válogatásában és tanulmányával, Takács János illusztrációival.

Táblás bőrkötés, 128 old., 14x18 cm
bolti ára: 220 Sk **kedvezménnyel: 200 Sk**

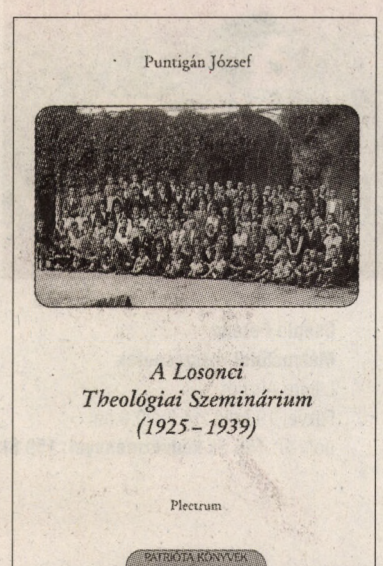

Puntigán József
A Losonci Theológiai Szeminárium (1925—1939)
Plectrum

A szeminárium 2004-ig az egyetlen felvidéki magyar felső szintű képzést nyújtó intézmény volt. Történetét, körülményeit mutatja be a kötet korabeli képanyaggal és táblázatos kimutatásokkal. A *Patrióta könyvek* sorozat 2. darabja.

Fűzve, 186 old., 14,5x21 cm
bolti ára: 300 Sk **kedvezménnyel: 250 Sk**

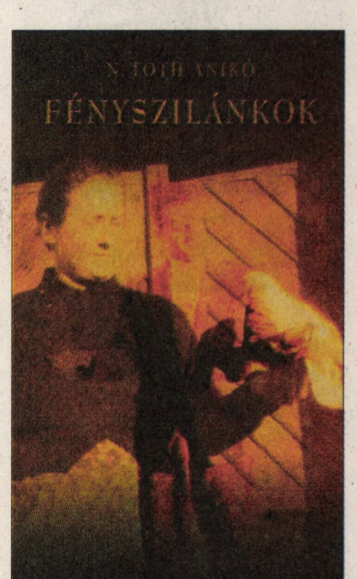

N. Tóth Anikó
Fényszilánkok
Kalligram

A családregény három elbeszélői szólam szövegdarabjainak montázsából bontakozik ki. A történetek a családi és közösségi hagyomány problémáját boncolgatják 20. századi falusi környezetben.

Kötve, 200 old., 11x18,5 cm
bolti ára: 210 Sk **kedvezménnyel: 190 Sk**

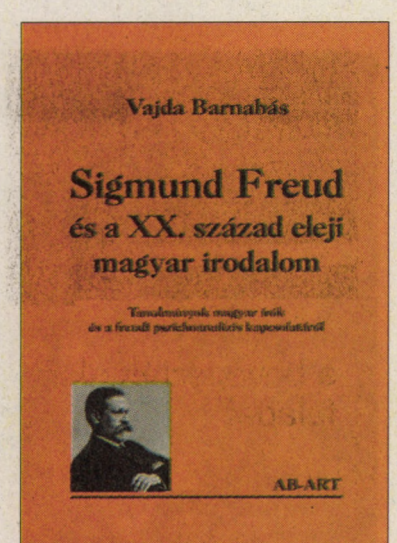

Vajda Barnabás
Sigmund Freud és a XX. század eleji magyar irodalom
Tanulmányok magyar írók
és a freudi pszichoanalízis kapcsolatáról
AB-ART

A könyv az ún. klasszikus pszichoanalitikus korról szól, amikor Freud a legintenzívebben hatott a modernizálódó magyar irodalomra, különös tekintettel a kultúrhistóriai tények részleteire és esetleges összefüggéseire.

Fűzve, 168 old., 15x21 cm
bolti ára: 200 Sk **kedvezménnyel: 190 Sk**

ÜNNEPI KÖNYVHÉT

Zalán Tibor összeáll.
A bámész civil
Szlovákiai magyar szép versek 2005
Lilium Aurum
Ebben a gyűjteményben olyan versek olvashatóak, melyeket Szlovákiában élő magyar költők írtak magyar nyelven, s jelentettek meg magyar nyelvű folyóiratokban 2004-ben.
Fűzve, 160 old., 12,5x19 cm
bolti ára: 229 Sk **kedvezménnyel: 206 Sk**

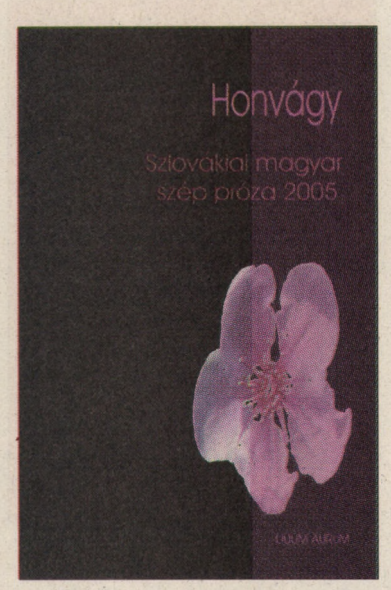

Závada Pál összeáll.
Honvágy
Szlovákiai magyar szép próza 2005
Lilium Aurum
Egy év prózaújdonságának örömmel válogattam ki a magam ízlése szerinti javát – más talán egy másik kötetre valót gyűjtene ki –, hadd osszam meg hát ezt az örömömet az irodalomszeretők sokaságával!
Fűzve, 240 old., 12,5x19 cm
bolti ára: 289 Sk **kedvezménnyel: 260 Sk**

KÖNYVRŐL KÖNYVRE

Nagy örömmel vártam Grendel Lajos *Mátyás király New Hontban* című regényének megjelenését, mivel a trilógia előző részeit, a *Tömegsír*t és a *Nálunk, New Hontban* címűt már olvastam. Ezúttal sem csalódtam, hiszen Grendel remekül formázta meg a két főhős, Schiller Mihály és Király Mátyás alakját. Rajtuk keresztül mutatja be a kilencvenes évek eleji fiktív kisváros, New Hont hangulatát. A történet lényege: a bukott párttitkár, az a bizonyos Király elvtárs álmot lát. Olyan sugallatot kap, hogy ő lehet Mátyás király reinkarnációja, s helyrehozhatja a múlt rendszer hibáit. A történet másik szála Schiller és Maca „vállalkozását" mutatja be – ők a megélhetésük érdekében bordélyt működtetnek a lakásukon... Aki kellemes kikapcsolódásra és valódi olvasmányélményre vágyik, olvassa végig Grendel Lajos könnyed, humoros nyelvezetű regényét. Megéri!

Oros László, Felsőszeli

Nagyon örülök, hogy a Könyvjelző felhívásának alapján megírhatom a véleményem Cséplő Ferenc *Rosszcsontok*járól. Pár szóban megemlíteném, hogy nagyon szeretünk, szeretek olvasni. Szeretem Jókait, Móriczot, Mikszáthot, Móra Aranykoporsóját... És szeretem Cséplő Ferenc *Rosszcsontok*ját, mert egyszerű szép szavakkal írja le egy család küzdelmes életét, ahol egy új ruha álom, de ahol mindenki, felnőtt és gyerek egyaránt tudja, hol a helye és mi a kötelessége. Szeretik és tisztelik egymást, és szeretik embertársaikat is, nem nézve, ki milyen nemzetiségű. Gyönyörűek és bensőségesek az ünnepeik, az esti családi felolvasások, zenélések. Úgy van ez a könyv megírva, mintha valami kis fényt nyújtana, a múlt fényét. Mert ez a könyv a múltról, egy letűnt és eltűnt világról beszél, melyet a ma gyerekei, sajnos, nem ismerhetnek.

Kurucz Mária, Érsekújvár

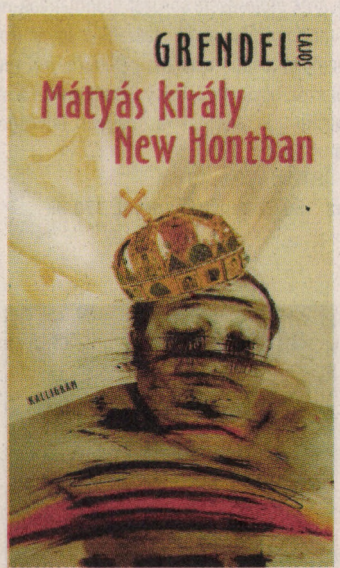

Grendel Lajos
Mátyás király New Hontban
Kalligram
Kötve, 200 old., 12x19,2 cm
bolti ár: 230 Sk **kedvezménnyel: 200 Sk**

Cséplő Ferenc
Mátyusföldi rosszcsontok
Lilium Aurum
Fűzve, 192 old, 14,8x20,8 cm
bolti ár: 166 Sk **kedvezménnyel: 159 Sk**

KÖNYVJELZŐ
Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer
Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor
DTP: Toronyi Péter

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30,814 64 Bratislava 1
Villámposta: konyvjelzo@poetic.com
www.ujszo.com
A Könyvjelző legközelebb **június 23-án**, csütörtökön jelenik meg.

Atlasz kezdőknek és haladóknak

Tudománytörténeti jelentőségű alkotás Sándor Anna *A Nyitra-vidéki magyar nyelvjárások atlasza* című műve, mivel általa és benne az első szlovákiai regionális nyelvatlasz és egyáltalán, az első felvidéki magyar nyelvjárási atlasz született meg. A könyv, mely egyúttal fontos forráskiadvány arról a területről, melynek nyelvjárási feldolgozottsága viszonylag elmaradott, gondos előkészítést, évekig tartó munkát követően a Kalligram Könyvkiadó gondozásában, Kiss Jenő és Vörös Ottó egyetemi tanárok lektorálása mellett a múlt évben jelent meg. Sándor Anna egyebek mellett szól az általa végzett anyaggyűjtés körülményeiről, a 228 nyelvi térképre – vagy nyelvabroszra, ahogy Toldy Ferenc emlegette – felkerült adatok lejegyzéséről, a vizsgált nyelvjárások belső tagolódásáról, hangtani, alaktani és szókészlettani sajátosságairól, valamint bemutatja a vidéket mint gyűjtőterületet.

A Nyitra-vidék – amint a kiadványból megtudhatjuk – összefoglaló megnevezése annak a több településcsoportot magában foglaló földrajzi területnek, melynek legnagyobb része a mai Nyitrai járás területén található. A Nyitra-vidéken belüli Zoboralja csupán azt a 13 falut öleli fel, melyek Nyitrától északra (Vicsápapáti, Nyitraegerszeg, Béd, Menyhe és az aranyosmaróti járásbeli Barslédec), északkeletre elterülő (Gímes, Zsére, Kolon, Alsócsitár, Nyitragerencsér, Nyitrageszte, Pográny és Alsóbodok), a Zobor heggyel kezdődő hegyvonulat környékén húzódnak meg. A Zobor-vidék megnevezés tehát nem vonatkozik a Nyitra folyó völgyében, Nyitra városától délre (Nyitracsehi, Nagycétény, Nemespann, Berencs és Nyitraszőlős) és keletre fekvő falvakra (Bábindal, Nagyhind, Kalász, Felsőaha, Csiffár és Tild). A Nyitra-vidékhez sorolandó azonban a vágsellyei járásbeli Felsőkirályi és az érsekújvári járásbeli Nagykér. A Nyitra-vidéki magyarok a Kárpát-medence nyugati felében a magyarság legészakibb, összefüggő csoportját alkotják. A Nyitra-vidéki atlasz adatai is megerősítik a kistérség nyelvjárásainak palóc voltát, amelyet a szerző – aki a csitári hegyek alatt született – behatóan ismer. A Nyitra-vidéki nyelvjárási korpusz elemzése folyamán tipizálási nehézségek adódnak; az egyes típusok pontos területi körülhatárolása nem lehetséges teljes egyértelműséggel. A nyelvi viszonylagosságot fokozza a nyelvjárások szinkrón belső mozgása is, mellyel az egyes községekben – még ha eltérő mértékben is – számolni kell. Az adott település földrajzi fekvésétől és társadalmi körülményeitől függően a fiatalabb korosztályok körében bizonyos nyelvi egységesülés figyelhető meg az egész térségben.

A Nyitra-vidéki nyelvjáráscsoport hangtani sajátossága, hogy az egész Nyitra-vidék *í*-ző területnek tekinthető. A köznyelvi *ó* helyett – néhány déli településtől eltekintve – szinte mindenütt a nyelvjárási *ú*-t ejtik. A köznyelvi *a* helyett egységesen a zártabb *o* hangot ejtik. A köznyelvi *o* majdnem mindenütt *u*-ként realizálódik. A köznyelvi *ő* az északabbra fekvő kutatópontokon nem, de a délkeletre fekvő községekben (mint Bábindal, Kalász, Nyitracsehi) zártabb *ű*-ben valósul meg. A köznyelvi *e* helyett az esetek túlnyomó többségében a zártabb *i* szerepel. A köznyelvi *ű* a legtöbb szóban teljesen azonos a nyelvjárási *ő*-vel. Majdnem az egész nyelvjáráscsoportban jellemző az *ú* nyíltabbá válása.

A palóc nyelvjárások illabiális jellege általában elvonja a figyelmet a bennük működő labiális tendenciáról, pedig ez a tendencia a palóc nyelvjárásokban, beleértve természetesen a Nyitra-vidéket is, szép számban eredményez labiális magánhangzókat. A morfémák többségében az *l* és *r* előtti asszociatív *ö*-zés a leggyakoribb, de van példa a független hangsúlyos *ö-zésre* is.

Az egyes Nyitra-vidéki nyelvjárások további fontos megkülönböztető jegye – derül ki a nyelvatlaszból –, hogy nemcsak a köznyelvhez, hanem a környező nyelvjárásokhoz mérten is a helyi nyelvjárási normának megfelelően ugyanannak a fonémának más szerkezetű beszédhangját ejtik. A magánhangzók a többi magyar nyelvjáráshoz hasonlóan e tekintetben is jóval tarkább képet mutatnak, mint a mássalhangzók.

A fonémarealizációk közül a különböző régiókban nyelvjárás-azonosító és -megkülönböztető szerepük van a kettőshangzóknak is, melyek főként az *ó, ő, é* hangszín-realizációi. A Nyitra-vidéket, különösen annak északi településeit, a régebbi feldolgozások és Sándor Anna is diftongáló területnek tartják. A magyar dialektológiai feldolgozások a mássalhangzók vizsgálatában nem a fonémánkénti vizsgálódást részesítik előnyben, hanem a jelenségekre helyezik a fősúlyt. A térségre jellemző az erős palatalizáció, amely a nyelvjáráscsoportban érinti a tendencia összes tagját (*t–ty, d–gy, n–ny, l–ly–j*). A palatalizáció nem túl nagy térbeli különbségeivel szemben a szótagzáró „l" viselkedése gyakran szövevényes jelenséghatárokat produkál e térségben.

A kiadvány mentőövként és kapaszkodóként is kíván szolgálni, bízva abban, hogy azok a nyelvjárást beszélő fiatalok, akik elolvassák településük helytörténetének összefoglalóját, és a vidék földrajzi, etnikai, néprajzi és vallási jellemzőinek bemutatását, valamelyest közelebb kerülnek anyanyelvükhöz és nyelvjárásukhoz, és némileg útját állják a fenyegető kihalásnak. Minden tekintetben helyénvaló tehát Kiss Jenő akadémikus megjegyzése, mely szerint a Nyitra-vidéki nyelvatlasz többről szól, mint amit a címe ígér: segítséget nyújt a kutatásban, az érdeklődőket és elsősorban az érintett terület 26 magyarlakta települése lakóit tanulságos felismerésekkel gazdagítja.

Agszer Krisztina

Agszer Krisztina (1980)
diák, szerkesztő
Dunaszerdahely

Sándor Anna (1951)
nyelvész
Kolony

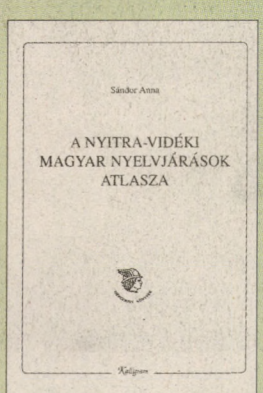

Sándor Anna
A Nyitra-vidéki magyar nyelvjárások atlasza
Kalligram
Fűzve, 360 old.
16,5x23,7 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 229 Sk

A szakember felelőssége

Néhány gondolat a folklórelemek nem hagyományos úton történő terjedéséről, avagy kiegészítő gondolatok Liszka József jogos dohogása kapcsán

Pusko Gábor (1962) etnográfus, újságíró Tornalja

Rájár a rúd Méry Margit *Ipoly menti népmesék* című kötetére, pedig a legújabb kiadáson jóformán még a nyomdafesték sem száradt meg. Először Liszka József vádolta meg a gyűjtőt a Könyvjelző oldalain plágiummal (ez bizony súlyos vád!), majd Kozsár Zsuzsanna közölt egy számomra értelmezhetetlen szépírói ismertetést, amely nem feltétlenül járult hozzá a kötet helyes megítéléséhez. És ezzel a bírálatoknak nincs vége! „Dohogásában" Liszka József megemlíti a gyűjtő kutatási módszereit, s ez az a pont, ahol jómagam is csatlakoznék a kérdés megvitatásához.

A polémiából kiiktatnám Kozsár Zsuzsanna már említett írását: számomra úgy tűnik, hogy a szerző helytelenül értelmezte a gyűjtő és közreadó Méry Margit szerepét és feladatát a kötettel kapcsolatban. A könyv népmesegyűjtemény, a maga hiányosságaival egyetemben. A gyűjtőt sok mindenért lehet bírálni, kivéve a mesék tartalmáért és végkifejletéért. A folklorista vagy népmesekutató ugyanis több dolgot – szerény véleményem szerint szám szerint négyet – is csinálhat a gyűjtött szöveggel, kivéve egyet: nem alakíthatja azt saját szája íze szerint! Ez a vita a magyar folklórkutatás berkeiben egyébként már csaknem százötven évvel ezelőtt lezajlott. Így tehát a szöveg olyan, amilyen. (Ha nem tetszik a nép szövege, mi a teendő a néppel?) Tehát mit is tehet a folklorista egy szöveggyűjteménnyel? 1. Közölheti. Úgy, ahogy rögzítette, majd változtatás nélkül leírta. De el kell döntenie, hogy közli-e az egész gyűjtött anyagot: kerek tündérmesét éppúgy, mint mesetöredéket vagy a napi történések elbeszélésébe beleszőtt hagyományos meseelemeket. Ha nem, akkor közölni kell, hogy minek alapján válogat (egy adatközlő repertoárja, földrajzi és időbeli határok megvonása). A válogatás szempontjai megfogalmazásának elmulasztására nem szolgálhat mentségül, ha a kötet gyerekeknek készül (Vagy akkor ne írjuk oda, hogy Ipoly-menti, gömöri, Ungvidéki stb.). 2. Besorolhatja és elemezheti a gyűjtött anyagot a különféle mesekatalógusok alapján. Egyébként ennek kellene az első feladatnak lennie. A katalógusokkal való összevetés nélkül ugyanis nem állítható bizton egy szövegről, hogy az népmese (maradjunk ennél a műfajnál). Mert mitől is népmese (dal, monda stb.) a népmese? Attól, hogy az adott nyelvterület (esetünkben a magyar) két különböző pontján felbukkannak ugyanannak a szövegnek egymástól eltérő variánsai. Ha teljesen megegyező szövegről (dallamról) van szó vagy csak egy helyen bukkan fel, úgy a szöveg (dallam) nagy valószínűség szerint nem népi eredetű. (Azt már csak zárójelben jegyzem meg, hogy nagyon sok „igazi népköltésnek" ismerjük az eredetijét a magas kultúrában, tehát ezek is valahonnan jöttek.) Másrészt a szövegek katalógus alapján történő besorolásának elmulasztása a nemzetközi összehasonlítást is lehetetlenné teszi. Ehhez alapkövetelmény minimum az Aarne-Thompson-féle katalógus (rövidítése AaTh) és magyar szövegek esetében a Magyar népmese katalógus (rövidítése MNK) szorgalmas lapozgatása. Sőt, tekintettel speciális helyzetünkre, a szlovák és cseh mesekatalógusokat is érdemes kezünk ügyében tartani. 3. Vizsgálhatja a gyűjtő magát a mesélést, a mesélés körülményeit, nem feledkezve meg a hallgatóság reakcióiról sem, esetleg – visszakanyarodva az első lehetőséghez – górcső alá veheti egyetlen adatközlő teljes repertoárját. (Ezt a kutatási szempontot nevezik szakmán belül „budapesti iskolának".) E szemléletmódnak nagyon szép példáit adja B. Kovács István (pl. *Baracai népköltészet*, *Szőlő-Szűlt-Kálmány*). 4. Végezetül a kutató vizsgálhatja a mese, az adott típus és zsáner elterjedésének helyét, irányát és intenzitását, számba véve valamennyi külső hatást, az adatközlők és a hallgatóság mindennapjait. Végül, ha a kutató ezt a módszert alkalmazza, érdemes szem előtt tartani a *survival – revival* fogalompárt és mindazt, amit ezek a kifejezések az etnológiában és folklorizmusban jelentenek. (Survival: olyan kultúrelem, amely korábbi funkcióját elveszítve későbbi időszakokban is fennmaradt; revival: régebbi, funkcióját vesztett kulturális jelenség újjáéledése. Felhívnám a figyelmet a két kifejezés közül az utóbbira – revival –, mely egy újabb kapcsolódási pontot jelent számomra a korábbi írásokhoz.) Ez a kutatási szempont többé-kevésbé alkalmatlan a szövegek elemzésére (nem is az a célja, a szöveget csak mint másodlagos információt, pl. bizonyos rétegek, földrajzi területek körülhatárolása céljából vizsgálja), s az ilyen típusú vizsgálódás már az etnológia és a kulturális antropológia tárgykörébe tartozik.

Tehát rövidre fogva megjegyzésemet Kozsár Zsuzsanna írásához: a folklórműfajok igen szigorú szabályok mentén rendeződnek, szerkezetüket kötött belső rend szabályozza. Épp ezért egy népmesegyűjteményt irodalmi szempontok alapján elemezni épp oly értelmetlen, mint egy motor zúgását zenei szempontok alapján értékelni. Lehet, de teljesen fölösleges.

Áttérve Liszka József „dohogására", nem árt felidézni néhány mondatát Méry Margit könyvével kapcsolatban: „Miután azonban három történet egészen pontos forrására ráakadtam (nem volt nehéz!), kérdéses lett számomra a többi hitelessége is. Egészen konkrétan *A két koma; A farkas, a róka meg szegény ember* és *Az együgyű házaspár* című mesékről van szó, amelyek gyakorlatilag szó szerint megegyeznek a B. Kovács István által gyűjtött és összeállított *Malac Julcsa. Gömöri népmesék* című, 1990-ben megjelent kiadvány hasonlócímű szövegeivel (melyben, sajna, a közölt szövegeknek szintén nincs feltüntetve sem gyűjtési helyük, sem

idejük). S ebben az esetben nemcsak az a baj, hogy Gömörben bizony nincsen Ipoly mente, hanem az, hogy az *Ipoly menti népmesék* gyűjtője nyilvánvalóan ráunva a néprajz hagyományos kutatási módszereire, nem idős (vagy kevésbé idős) emberek elbeszélése alapján jegyzett le legalább három történetet, hanem a *Malac Julcsá*t felütve, annak három szövegét némileg átfogalmazva gyarapította új variánsokkal az ismert magyar meseanyagot. Magyarul: lopott."

Nos, lehet, hogy így volt – ezt tulajdonképpen csak maga Méry Margit tudná hitelt érdemlően tisztázni –, de van még egy lehetőség. Szinte a kezdetektől fogva módomban állt részt venni a Palóc mesemondó verseny különböző szintű fordulóin. Nos, már a vetélkedő indulásánál szóba került a meseválasztás problematikája. Az első évfolyamokban ugyanis a versenyzők által előadott (betanult, és nem elmesélt!) mesék szinte kivétel nélkül B. Kovács István *Malac Julcsa* című könyvéből származtak. Ráadásul a pedagógusok – legtöbb esetben minden néprajzi előképzettség nélkül – nem mesélni tanították a gyerekeket, hanem egy-egy szöveget tanítottak meg nekik. Így bizony az egyes szövegek szó szerint egybevágtak a *Malac Julcsa* meséivel. Legfeljebb a mesét elmondó gyermek nem azt mondta, hogy „gömöri népmese", hanem azt, hogy amit előad, az „palóc népmese". Így változhatott a gömöri mese előbb palóc, majd Ipoly menti népmesévé!

Számtalanszor láthattuk, hogyan szorítanak a felkészítők egy-egy tehetséges gyereket keretek közé, sokszor az is előfordult, hogy a tanító néni a közönség háta mögött állva mutatta védencének, mikor hogyan gesztikuláljon. Pedig a mesélés nem erről szól! A mesemondásnak és a népmeséknek szigorú szabályai vannak. Ahhoz, hogy valakiből igazán jó mesemondó legyen, nemcsak jó előadónak kell lennie, hanem ismernie kell az emlegetett törvényszerűségeket is, de szüksége van a mesét értő, közbekérdező, közbebeszélő közönségre is. Ugyanakkor nem szabad korlátokat sem állítani a mesemondó fantáziájának, legkevésbé pedig a szöveget nem szabad a gyerekekkel bemagoltatni. Ez ugyanis a népmese és a mesélés végét jelenti! Valószínűleg ez vezethetett oda, hogy Méry Margitnak az Ipoly mentén baracai vagy gömöri meséket sikerült gyűjtenie. Olyan „variánsokat", melyek szóról szóra megegyeznek a B. Kovács István által közölt szövegekkel. Itt utalnék Liszka József egyik beszámolójára, melyben leírja, hogy egy Zobor-vidéki faluban hogyan gyűjtött a saját maga által korábban publikált, Luca napjához kapcsolódó szokásokat. De megemlíthetem azt is, amikor iskolás gyerekek körében próbáltunk gyermekmondókákat gyűjteni: nagyon sok és sokféle szöveget írtak le a gyerekek, a gond csak az volt, hogy a második elolvasása után akkor ötéves fiam már sorolta is, hogy melyik mondóka melyik könyvben olvasható. Tehát ezeket a kegyes vagy épp nem szándékos csalásokat a szakembernek illik felismernie. Hát ettől szakember, vagy nem?

E példák alapján elképzelhető ugyanis, hogy Méry Margit gyerekektől is gyűjtött, akik nagy lelkesedéssel adták elő a bemagolt szöveget. (Hogy ezt valóban az Ipoly mentén tette-e meg, vagy a Palóc mesemondó verseny valamelyik helyszínén, zsűrizés közben, arra szintén csak ő tudna hiteles választ adni.) Ez annál is inkább elképzelhető, mivel tájainkra vonatkozó mesegyűjtemények – B. Kovács István már említett kötete és a *Baracai népköltészet*, valamint Géczi Lajos *Ungi népmesék és mondák* című kötetén kívül – csak az utóbbi egy-két évben jelentek meg. Ami azt eredményezte, hogy mivel nem volt miből válogatni, a mesemondó versenyre benevezett tanulókat felkészítő pedagógusok szinte kivétel nélkül B. Kovács István könyveiből válogattak. (Már csak ezért sem ártana a pedagógusjelölteknek az egyetemeken, főiskolákon legalább alkalmazott néprajzot tanulniuk, hogy ilyen helyzetekben tudják, hol és mit keressenek!) Véleményem szerint egyébként Dél-Szlovákia bármelyik iskolájában találni olyan „mesemondó" – vagy inkább mesét tudó – tanulót, aki elő tud adni legalább egy szöveget a *Malac Julcsá*ból vagy újabban Magyar Zoltán valamelyik kötetéből.

Száz szónak is egy a vége: a szakember felelőssége, hogy a gyűjtött anyagot megfelelő forráskritikának vesse alá. S ha Méry Margit kötetében már korábban nyomtatásban megjelent szövegek olvashatók, ez nem mentesíti őt – de a kötet szerkesztőjét sem – a felelősség alól. A szakember abban is különbözik a jó szándékú amatőrtől, hogy felismeri az ilyen és ehhez hasonló csapdahelyzeteket. Ha másért nem, hát a szakmai önbecsülés miatt is oda kell figyelni, hogy a szakember mihez adja a nevét, főleg manapság, amikor bárki publikálhat „szakkönyvet". Csak emlékeztetésképpen: 1989 után épp a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság volt a legelső magyar civil szerveződés Szlovákiában, és az eltelt tizenöt évben éppen ez az a tudományág, mely igen tekintélyes, nemzetközi mércével is mérhető eredményeket produkált. Tehát ügyeljünk rá, hogy a különféle általudományok és egyre gyarapodó lógiák miatt (ami már egy másik nóta, mint fent utaltam rá!) ne kelljen sem Liszka Józsefnek, sem a többieknek a maga fajtáját szégyellnie mások igénytelensége miatt. Ha pedig már megtörtént egy ilyen szerencsétlen eset, akkor talán a szakmának is illene felhördülnie.

Pusko Gábor

Méry Margit
Ipoly menti népmesék
Madách-Posonium
Kötve, 68 old.,
17,5x24,5 cm
bolti ár: 120 Sk

Méry Margit (1936)
néprajzkutató
Pozsony

Megkeresni egy könyv helyét

Reflexiók a Magyarok Szlovákiában (1989–2004) című könyv kapcsán

Korpás Árpád (1974)
újságíró
Boldogfa

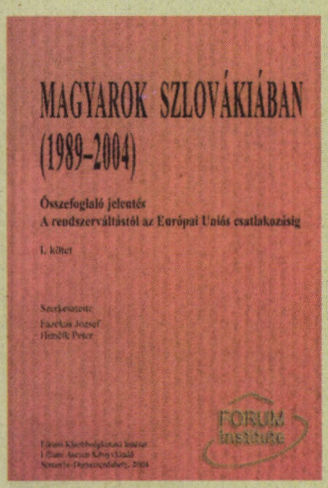

Fazekas József—Hunčík Péter szerk.
Magyarok Szlovákiában
(1989—2004) I.
Fórum Kisebbségkutató Intézet–
Lilium Aurum
Kötve, 480 old.,
17x24 cm
bolti ár: 300 Sk
kedvezménnyel: 270 Sk

Lehet profán, prózai, de először a könyvespolcon keresek helyet az új könyvnek, a szintézisnek, mely egy kétkötetesre tervezett vállalkozás első része. Olyan polcon keresem a könyv helyét, amelyen afféle felszínes és éppen ezért következetlen rendszerezési szándékkal a „szlovákiai magyarság problematikája" címszó alá gyűjthető kötetek sorakoznak. Ha már helyet keresek, újra rendszerezni próbálom a könyveket. Tétova, polcos-skatulyás szintézisek születnek, majd felejtődnek el, ahogyan a kisebbségi közéletben komolyabb ügyek esetében is szokás. A *Magyarok Szlovákiában (1989–2004)* című összefoglaló jelentéssel kapcsolatban ugyanis éppen az az első örömhír, hogy megszületett, mert vannak kontinuitásban gondolkodni képes és tenni akaró, tudó műhelyek, amelyekben elkészülhetett. Rakosgatás, helykeresés közben belelapozok régebbi munkákba. A *Vagyunk és leszünk* című tanulmánykötetetbe, mert tán ahhoz szegődhetne méltó társul ez az új helyzetjelentés. Hiszen a Kalligram Kiadónál 1993-ban megjelent tanulmánykötet ugyancsak összegzés a szlovákiai magyarság egy időszakáról, a kisebbségi lét 1918 utáni első két évtizedéről. (Mellette ott van a polcon a *Magyarok Csehszlovákiában 1918–1938* című, Borsody István szerkesztette tanulmánykötet is, amelyet a Méry Ratio Kiadó 2002-ben jelentetett meg újra.)

A *Vagyunk és leszünk* utószavában Fazekas József azt írja, a tanulmányok (újbóli) megjelentetése „nem csupán az ideológiai béklyóktól megszabadulni vágyó szlovákiai magyar történetírás és magyarságkutatás számára adhat ösztönzéseket, hanem a csehszlovákiai magyarság 1918–1945 közötti történelmének és társadalmának felidézésével és tanulságainak levonásával az időközben megszűnt Csehszlovákiának Szlovákiába került magyarsága számára is történelmi párhuzamok megvonását teszi lehetővé". A most kiadott átfogó helyzetkép kezdeményezői számára valahol Borsodyék (majd a Kalligram) lépése is ösztönzést adott. És, persze, azok a szlovák és angol nyelvű, a szlovákiai társadalom állapotáról szóló éves összegző jelentések is például szolgáltak, amelyeknek rendszeres kiadását éppen a Hunčík Péter nevével fémjelzett Márai Sándor Alapítvány indította el egy évtizeddel ezelőtt.

Reménytelen vállalkozás egy ismertetőben kivonatolni a könyvet, itt most csak a tartalom jelezhető röviden. A szerkesztők előszava után a rendszerváltás időszakát, a szlovákiai magyar pártok programjait, a kisebbségi többpártrendszer és a közösségépítés tárgykörét, a Magyar Koalíció Pártja kormányzati szerepét, az alkotmányos rendszert, a magyarság demográfiai helyzetét, település- és társadalomszerkezetét, oktatásügyünk helyzetét és a honi magyar intézményrendszert külön fejezet taglalja. Külön fejezet foglalkozik a régiófejlesztési politikával és a közigazgatással, Dél-Szlovákia gazdasági, szociális, foglalkoztatottsági és infrastrukturális helyzetével, az egészségüggyel, a környezetvédelemmel. Összegzés olvasható a református egyházról, a szlovákiai magyar katolikusságról, a tudományos intézményrendszerről, a Csemadokról, a népművészetről és folklórról. További fejezetek: a magyar sajtó, képző- és fotóművészet, építészet, irodalom és könyvkiadás, színházi élet, muzeológia és sport.

Miként a könyv (méltó) helyét, a további témákét is keresem. Bővebb kifejtést érdemelne például az, amit László Béla az oktatásügyi fejezetben röviden taglal is: hány szlovákiai magyar fiatal látogat magyarországi középiskolákat. Érdemes volna alaposabban megvizsgálni, hogy a katolikusokon és a reformátusokon kívül mi a helyzet a körülbelül tizenkétezer magyar evangélikussal, a déli országrész zsidóságával, az új és kisegyházak, felekezeti csoportok dél-szlovákiai hatásával, a felekezeten kívüliekkel stb. Jó volna arra is odafigyelni, hogy – ha a statisztikákon túlmenően erre egyáltalán van felhasználható anyag – mi a helyzet a magyar etnikai tömb- és szórványterületen kívül, Szlovákia északi részén, valamint a Csehországban élő magyarokkal. A sor hasonló részterületekkel még bővíthető, és ha nem is ilyen összegző jelentés keretében, mindenképpen kiegészítendő a kép, hogy plasztikus legyen. Fontos mindez azért is, hogy egy majdani, több évtizedes kontextusban gondolkodó szintézisnél láthatóvá váljék, milyen változások zajlottak. Csak egy példa: az 1938-as, Borsody szerkesztette kötet még külön fejezetben foglalkozik az evangélikusokkal, és tanulságos volna látni, miként lett egy a közösségünkön belül viszonylag nagy súlyú felekezetből mára a kisebbségi közbeszédből is kiszoruló csoport. Hasonló elemzést a dél-szlovákiai zsidóság is megérdemelne. E részletek feltérképezése egyébként azért is szükséges, mert korábbi időszakokról szóló mozaikokhoz illeszthetők.

A *Vagyunk és leszünk* utószavában Fazekas József azt írja a kötetről, hogy az a magyarság számára „történelmi párhuzamok megvonását teszi lehetővé". A *Magyarok Szlovákiában (1989–2004)* és az említett könyv alapján akár analógiák is kereshetők. Ám mindaddig kockázatos történelmi párhuzamokat vonni, amíg meg nem vizsgáltuk és hasonló leíró munkákban közzé nem tettük, mi történt közösségünkkel a közbeeső négy és fél évtizedben.

Keresem a könyv helyét, aztán úgy döntök, a táskámba teszem. Útravalóul.

Korpás Árpád